

קובץ
דרכי
החסידות
לחג הפסח

- תדפיס -

פתח דבר

הננו להגיש בפניכם תדפיס מתוך ספר 'דרכי החסידות על מועדי השנה', ובו פנינים של אור מדרכי החסידות וחיי החסידים, כפי שלוקטו לקוטי בתר לקוטי מתוך ים שיחותיו וכתביו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע. התדפיס סובב אודות 'ימי חג הפסח' הבעל"ט

"כאשר הרבי מדבר או כותב על דרכי החסידות ועל חסידים — מדברת, כביכול, נשמה אל נשמה, בבחינת "נפשו יצאה בדברו"; והלא "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב", כך שבאמצעות דברי הרב הקורא מסוגל גם לקלוט ולחוש את נשמתה של אותה הייחודיות שאפיינה את החסידים בדורות הקודמים.

דרך זו היא "ארוכה וקצרה". אין הקורא רואה לפניו ממבט ראשון בנין אדריכלי של תיאור ספרותי מקובל — תולדות, הסתעפות, מטרה, הגשמה, תוצאות, התרשמויות וכו';

ואלם בלימוד שיחותיו ומכתביו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ — למדים על נשמת החסידות, בכך מאירים את הנשמה ומפחים חיות חסידית בלימוד התורה וקיום המצוה; מיישרים את העקמומיות שבלב, ומעמידים את האדם על מקומו ומדרגתו האמיתית בעבודת ה'" (מתוך המבוא לספר).

ויהי-רצון שנזכה האי שתא לקיום מאמרם ז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" במקדש השלישי בירושלים הבנויה.

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

חודש ניסן ה'תשע"ו

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יוסף יצחק מרגליות,
הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

חג הפסח

א. יוצאים עדיין מ"מצרים"..... ה

מאמר חסידות המבאר שהגלות והגאולה הם ענין רוחני; ביאור גלות הנפש האלוקית במחשכי הנפש הבהמית, ועבודת היציאה מן הגלות הזו על ידי עידון הנפש הבהמית.

ב. איך השימורים מנצנץ מכל פינה..... ט

זכרונות מאירת הקודש בערב פסח וליל הסדר אצל כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע בליובאוויטש.

ג. מים שלנו — השגה המביאה לביטול..... יד

'מים שלנו' — אופן לימוד התורה ושמיעת דברי חסידות, ועל הסגולה למלחמה נגד הנפש הבהמית.

ד. הריקוד שהציף מושבה שלמה..... יח

תיאור מימי ערב פסח וליל הסדר אצל הבעש"ט הקדוש כאשר קטרוג מרחף באויר, ומוטר באמצעות ריקוד של שמחה ודיבור בשבחן של ישראל.

ימים אחרונים של חג הפסח

ה. טפח בלבד מקריעת ים סוף!..... כא

סיפורים ופנינים אודות קריעת ים סוף בעבודה הרוחנית של כל יהודי.

גאולת מצרים בעבודת ה'

מאמר חסידות המבאר שהגלות והגאולה הם ענין רוחני; ביאור גלות הנפש האלוקית במחשכי הנפש הבהמית, ועבודת היציאה מן הגלות הזו על-ידי עידון הנפש הבהמית באמצעות הנפש האלקית.

א.

גלות וגאולה – ענין רוחני

כל יהודי בכל דור ובכל עת צריך לחוש כאילו הוא עצמו יצא מגלות מצרים. גלות וגאולת מצרים מוכיחות שכל הגלויות והגאולות הן על-פי סדר שמימי-רוחני. הגלות אינה ברצון האישי, זהו עונש, והגאולה אינה בכוח האישי. הגלות המרה היא עונש, ועל-ידי תשובה הקב"ה ישלח את הגואל-צדק.

”בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג, ח) ויהגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים” (הגדה של פסח) – בכל זמן ובכל דור, על כל יהודי להרגיש ש”עשה ה' לי בצאתי ממצרים”, כי באמת ענין הגלות והגאולה הוא ענין רוחני.

אף שגלות מצרים היא הגלות הראשונה, וגאולת מצרים היא הגאולה הראשונה, הרי גלות וגאולת מצרים הן הוכחה לשאר הגלויות והגאולות.

עד כדי כך שעל הגאולה הנוכחית, האחרונה והנצחית, העתידה לבוא על ידי משיח צדקנו, כתוב ”כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות” (מיכה ז, טו), כי כל ענין הגלות והגאולה הוא ענין רוחני.

יעקב אבינו לא הלך למצרים ברצונו, ולא בכוחותיהם יצאו בני ישראל ממצרים. הקב”ה הביא את יעקב אבינו עם שבעים הנפשות שלו למצרים על ידי מכירת יוסף, והקב”ה, על-ידי משה רבינו, הוציא את בני ישראל ממצרים.

כך גם בגלות הנוכחית, האחרונה, ובגאולה האחרונה והנצחית העתידה לבוא: בני ישראל בדורו של רבי יוחנן בן-זכאי לא הלכו מארץ ישראל לארצות הגלות ברצונם, ובני ישראל לא יכנסו לארץ ישראל בכוחם.

השם יתברך הענישנו בגלל מעשי חטאים מסוימים וגירשנו מארץ אבותינו – כאשר נעשה תשובה באמת, ישלח לנו השם יתברך את גואל-צדק שיגאל אותנו מכל ארצות הגולה ויביא את כל בני ישראל לארץ ישראל.

מצד עצמנו אין בכוחנו לפעול מאומה, כי ענין הגלות והגאולה הוא סדר שמימי הגלות אינה ענין של רצון. בין אם רוצים ובין אם לא רוצים, דבר לא יועיל ומוכרחים לקבל את עונש הגלות.

גם ענין הגאולה אינו ענין של כוח, אי אפשר להיגאל מצד הכוחות האנושיים, כמו שכתוב "לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות" (זכריה ד, ו). לא על ידי אנשים רבים וכוח חזק יבנה המקדש בארץ ישראל, אלא ברצון האלקי.

גלות וגאולה הם סדר רוחני, והעם הנבחר מוכרח לבצע את הרצון האלקי בכל ארצות הגלות על-ידי קיום תורה, מצוות ותשובה, שאז הקב"ה ימלא את הבטחותיו לגאולה על-ידי משיח צדקנו.

ב.

בירור הניצוצות

כוונת הגלות היא שיבררו את ניצוצות הקדושה. המרירות מהגלות מפריעה לנחמת הגאולה.

כשם שבגלות מצרים, ה' שלח את משה רבינו, הגואל הראשון, לבצע את גאולת מצרים, על-ידי זעקת התשובה של עם ישראל – כמו שכתוב "ונצעק אל ה' וגו'" (תבוא כו, ז) – כך גם עתה, על-ידי זעקת תשובה, הקב"ה ישלח את הגואל-צדק. כל ענין הגלות והגאולה הוא ענין רוחני שבני ישראל צריכים לבצע בעולם, כמאמר רז"ל (פסחים פז, ב) שתכלית הגלות היא כדי שיתוספו גרים בישראל.

בני ישראל צריכים לברר את ניצוצות הקדושה (תורה אור ו, א), ובירורי הניצוצות הם על-ידי העבודה הפרטית של כל יהודי בפרט, כי לכל יהודי יש שליחות-נשמית שעליו לבצע בעולם.

זוהי המשמעות ש"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים". יציאת מצרים בגשמיות תלויה ביציאת מצרים הרוחנית.

על גלות מצרים כתוב "ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך" (שמות א, יג). המילה "בפרך" מתפרשת בגמרא (סוטה יא, ב) בשני פירושים:

רבי אליעזר מפרש "בפרך" – "בפה רך" – בדיבור עדין, כמ"ש במדרש (שמות רבה, פרשה ה, יח) כיצד פרעה מלך מצרים רימה את בני ישראל. פרעה דיבר אל בני ישראל

דיבורים טובים כדי לברר כמה לבנים ניתן לייצר במאמץ הגדול ביותר, ואז הוא הכריח את בני ישראל לעבד כמות דומה של לבנים בכל יום ויום. זו הכוונה ש"הפה רך" גרם ל"בפרך".

רבי שמואל בר נחמני אומר "בפרך" – שפרעה שבר את בני בגשמיות וברוחניות, וזהו שכתוב "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" (שמות ו, ט).

בני ישראל בגלות מצרים, וכך גם בגלות האחרונה, שבורים כל כך בגשמיות וממורמרים ברוחניות עד שאינם מקבלים נחמה.

ג.

גלות וגאולה – בעבודה הרוחנית

משמעות הגלות בעבודה. כל הגלויות נקראות מצרים, כי מצרים משמעו הגבלות. היצר-הרע מהנפש הבהמית והיצר-הטוב מהנפש האלקית. כאשר הנפש האלקית מבארת לנפש הבהמית הבנה אלקית, אזי הנפש הבהמית מתחזקת להאפיל על ההבנה, שתהיה כאמונה של גנב שאיננה משפיעה על המעשה.

להבין את ענין הגלות והגאולה בעבודה הרוחנית: כל הגלויות נקראות בשם מצרים, כי מצרים פירושו מיצר וגבול (ראה תורה אור נו, ב ואילך). כתוב "וייצר ה' אלקים את האדם וגו'" (בראשית ב, ז) – "וייצר בשני יו"דים, בתרין יצרין, ביצר טוב וביצר הרע" (ברכות סא, א).

היצר הטוב לוקח את מזונו הרוחני מהנפש האלקית, והיצר הרע לוקח את מזונו מהנפש הטבעית, שהיא הנפש הבהמית.

הנפש הבהמית, עם התאוות והמושגים הבהמיים שלה בעניני העולם, מצירה ומגבילה את הנפש האלקית ומאפילה עליה, היא מגשמת את מושגי הנפש האלקית. כאשר הנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית כדי לבאר לה הבנה אלקית, אזי הנפש הבהמית מתגברת ומקיפה את הנפש האלקית מכל צד, עד אשר הנפש האלקית

– שהיא שכלית בעצם מהותה ומי שהוא שכלי בעצם מהותו יש לו היקף שכלי רחב ועמידה תקיפה, אבל על-ידי ההגבלות הקשות והגסות של הנפש הבהמית, הנפש האלקית –

נעשית מוגבלת וקטנה, ואפילו כאשר היא מתכוננת ברעיון בהבנה אלקית, ההבנה לא משפיעה על הנפש האלקית לתת לה כוח לצאת ממיצר הנפש הבהמית כדי לעשות אחת משתי עבודות ה', עבודה של אתכפיא או עבודה של אתהפכא, כי התכונות הגופניות המולדות שלה טרם התעדנו, והגסות הגופנית מפריעה להשפעה של ההבנה האלקית שהנפש האלקית מתכוננת – שלא תכנס בפנימיות. כמאמר הידוע "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא" (ברכות סג, א (לגירסת הע"י)) – כאשר גנב עומד על סף הפתח שהוא חתר, הוא מבקש שה' יצליחו במלאכת הגניבה.

הוא מאמין בה' ובהשגחה הפרטית האלקית, שה' הוא המפרנס את כל הברואים, והגנב

מאמין שה' יכול לגרום לו לאושר או להיפך, אבל האמונה שהוא מאמין בה' ובהשגחה פרטית, לא משפיעה עליו, והוא עושה דבר שהוא היפוך רצון הבורא ברוך-הוא, כי היצר הרע של הגניבה מחשיך על הבנת האמונה.

כן הוא לגבי ההבנה האלקית של הנפש האלקית, הנעשית מואפלת ומוגבלת על-ידי הנפש הבהמית, ואין לה את ההשפעה שצריכה להיות לה;

ד.

השכל מאיר את המידות

המידות הן על-פי התכונות הגופניות. השכל מאיר את המידות, מלמד איך להכרית את המידות הרעות ולקנות מידות טובות

לאמיתו של דבר, השכל מוכרח לפעול עידון גופני מסוים. תכונות גופניות באות לידי ביטוי על-ידי המידות, כפי שאנו רואים במוחש שמי שהתכונות הגופניות שלו עדינות, מידותיו עדינות, ומי שהתכונות הגופניות שלו גסות, גם מידותיו גסות ולעיתים גם מושחתות.

בדרך כלל, עידון המידות הוא על-ידי השכל, כמו שכתוב "לפי שכלו יהולל איש" (משלי יב, ח). יופי מידותיו של אדם הוא בהתאם להבנתו. הנהגת המידות, בעדינות או בגסות, בטוב או ברע, היא לפי השכל שהאדם רוכש, כפי שאנו רואים שילד, ששכלו קטן, תשוקתו היא לדברים קטנים. אדם מבוגר משתוקק לדברים יותר גדולים, כי שכלו גדול יותר.

כך גם אצל אנשים מבוגרים, ככל שהוא יותר בר-דעת, הוא יותר עדין בתפיסותיו ובמידותיו, כי השכל הוא האור שמאיר את המידות.

השכל גורם לשים לב איזו מידה טובה, ומבאר שצריך לרצות מידה זו, והשכל מלמד איך ליישם את המידה הטובה. על דרך זה השכל גורם לשים לב איזו מידה רעה ומבאר שמוכרחים להכרית אותה.

השכל מלמד לא רק להרפא ממידות רעות, אלא גם איך אפשר להחליף מידה רעה למידה טובה.

אדם בעל מהות רוצה שמידותיו תהיינה טובות, ואינו רוצה בשום אופן שתהיינה לו מידות רעות. האדם מטבעו שונא שקר, גאווה, קנאה, רכילות, לשון הרע וכדומה, ומשתוקק למידות טובות, אבל דברים שונים, כמו תכונות גופניות וכן סביבה רעה, משפיעים על האדם מאוד לרעה, הם מחזקים את המידות הרעות ומחלישים את התשוקה האנושית המעודנת למידות טובות. לכן השכל נקרא אור, כי הוא מאיר את המידות.

זהו ענין הגלות והגאולה בעבודה. הנפש הבהמית היא 'גלות' המגבילה אפילו את הנפש האלקית, וכאשר הנפש האלקית מעדנת את הנפש הטבעית זוהי גאולה.

ליל השימורים מנצנץ מכל פינה

זכרונות מאוירת הקודש בערב פסח וליל הסדר
אצל כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע בליובאוויטש.

ענייני קבלה וחסידות של קרבן פסח ומשמעותם בעבודה

שני ערכי ימים טובים, ערב יום כיפור וערב פסח, היו דומים בליובאוויטש בכך שבשניהם, באותו יום עצמו, היה הבדל גדול באוירה במחצית הראשונה של היום לבין מחציתו השנייה. חצות היום היה מבדיל ביניהם עד כדי כך שהיו כשני זמנים נפרדים בשנה!¹

...בערב פסח היה אבי [כ"ק אדמו"ר הרש"ב] קם לא יאוחר מהשעה שלוש לפנות בוקר. לאחר הנחת תפילין של שחרית, לפני התפילה, היה עורך סיום מסכת. היה מתפלל לא יאוחר מהשעה חמש וחצי, ובכל משך הזמן עד אחרי ביעור חמץ היה עסוק בהשגחה ובמתן הוראות לסילוק החמץ והטמנת כלי החמץ. בחצות היום הייתה ההכנה לאפיית מצת מצוה.

[סדר ואופן אמירתו הקרבן פסח: היה לובש כובע העגול של יום-טוב, ובגדי יום-טוב, והיה חוגר עצמו בחגורתו, היה אומר בעמידה, עמד (בכל השנים) פניו לדרום והיה אומר בפנים צהובות, מדייק בכל מלה ותיבה ומפלפל בדינו, ומשנת תרנ"ו והלאה היה מבאר בו איזה ענין על-דרך החסידות, ומשנת תרס"ח והלאה היה מבאר בו גם על-דרך הקבלה²].

1. אודות ערב יום כיפור – ראה לעיל עמ' עב.

2. הקטע בחצאי-אריח – מספר השיחות תר"פ-פ"ז עמ' 251.

אחרי אמירת – נכון יותר לומר לימוד – “קרבן פסח”, שנמשך למעלה משעה ולפעמים שעה וחצי, זרח בבית אור שונה לחלוטין, התרוממות אצילית שכזו, שהכל היה נראה שמח, כל דבר שהעין שזפתו נשא חן מיוחד.

בערב פסח היה אבי מתפלל מנחה בשעה מוקדמת. מספר שעות הבדילו בין לימוד קרבן פסח לבין תפילת ערבית, בהן היה משוחח לרוב בענייני קבלה וחסידות של קרבן פסח ומשמעותם בעבודה. כן היה מספר וחוזר על פירושים בהגדה ששמע מן הסבא.

ליל השימורים נצנץ מכל פינה, ריח הגאולה נדף מכל דבר

שרר אז מצב של קורת רוח. המצב רוח של ערב פסח אחרי לימוד “קרבן פסח” היה לא רק הכנה ליום טוב, אלא הוא עצמו היה יום טוב ממש, שמחה הבאה ממחשבה טובה בתקוות הגדולות והטובות ביותר של ביאת המשיח.

הנה משיח בא, בית המקדש נבנה ומקריבים את קרבן הפסח ומתעסקים בכך בעונג כזה – העונג של ערב פסח היה שונה משמחת תורה או י”ט כסלו. בערב פסח שררה התרוממות של עונג וקורת רוח – במהרה בימינו אמן.

ליל השימורים נצנץ מכל פינה, ריח הגאולה נדף מכל דבר, היה מורגש שנמצאים במצב מיוחס, הנה הנה, עוד רגע ועוד רגע, יתרחש דבר שישנו וששייך רק לנו בני ישראל בלבד.

בעוד שעה, בעוד חצי שעה, ישמע קול ה’ החוצב להבות אש “ליל שימורים הוא לה’ וכו’ שימורים לכל בני ישראל לדורותם” (שמות יב, מב), וכל בני ישראל בכל מרחבי תבל יתאחדו במחשבה אחת, כדיבור אחד ובמעשה אחד, לקיים בשמחה רבה המצוה של לספר ביציאת מצרים.

האוויר רועש וסואן בקול שמחת התפילה

במצב רוח מרומם ונעלה כזה ונטול דאגות, היו הולכים ל”מנין” לתפילת ערבית. היה זה עונג רוחני לראות את קהל המתפללים הגדול, בלי עין הרע, שלמרות שהפנים היו מאומצות מן ההכנות הקשות לכבוד פסח – היו כולם במצב רוח מרומם, זרחו ממש, כולם לבושים בגדים נקיים, הרצפה וכתלי ה”מנין” היו נקיים ובהירים, זה עתה סיידו אותם, ובדממה מחכים כולם ל”שיר המעלות”, [התחלת הפסוקים הנאמרים לפני “ברכו” ע”י הש”ץ] השמח של תפילת ערבית.

קול המון נעים במיוחד של קולי קולות נשמע כאשר החלו לומר “הלל”, האוויר רועש וסואן בקול שמחה ומזמר לזמר נעשה קול המתפללים חזק ובטוח יותר.

כשהגיעו ל"הודו לה' כי טוב" היה הלב מדבר, נעשה "הודו" כזה שמלאכים צריכים להתבייש מפניו.

השקט שאחר "מן המיצר" היה נקטע ברעם של "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא", והתפילה, מלאת הדרת הקודש, מסתיימת ב"חג שמח" – "גוט יום טוב" חדור אהבת ישראל.

כמה יפה ולבבית היא ברכת "חג שמח" – גוט יום טוב, בבני ישראל שיחיו, וכמה יפה היא היתה בזמנים עברו.

הרוחניות שברוחניות – השיחות והפירושים על מאמרים ופסוקי ההגדה

העונג יום טוב אמיתי היה בשעת הסדרים, בסדר הראשון ובעיקר בסדר השני כשלא היו מוגבלים בזמן כמו בסדר הראשון [בסדר השני, יו"ט שני של גלויות, לא הקפידו על אכילת האפיקומן לפני חצות].

אב הסבא – הצמח צדק – אמר לסבתא שלסדר של פסח יש להעמיד על השולחן כל כלי הכסף והזהב, זכר לרכוש הגדול שהיה ביציאת מצרים, בצורה גלויה, שכן הרי זה ליל שימורים.

מלבד החן הגשמי של פמוטי הכסף הרבים והנרות, כלי הכסף והזהב שעל השולחנות, השולחן הגדול והארוך כשמסביבו מסובים בני המשפחה, קרובים ואורחים, בעלי צורה והדרת פנים, הרוחניות שבגשמיות – כלי הקודש שהיו בירושה מכ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, מהרבי הזקן, הרבי האמצעי, מאב הסבא [הצמח צדק], מהסבא [הרבי מהר"ש], והגשמיות שברוחניות – תואר הפנים הקדוש והיפה, פני קודש הקדשים [הכוונה לאביו, הרבי הרש"ב] עם מצב הרוח המרומם והקול הנעים של אמירת ההגדה, היה העיקר הרוחניות שברוחניות – השיחות והפירושים על מאמרים ופסוקי ההגדה [שנאמרו על שולחן הסדר].

היופי והרוממות של "הגברת הצורה על החומר"

...אצל אבי היו כל העניינים בסדר מסודר. כך גם בעריכת הסדר. לפני שסידר את שלוש מצות המצוה, וכן לפני סידור הקערה ואמירת ההגדה, היה מעיין בסידור האריז"ל שהיה מונח על השולחן.

...את הסדר הראשון היו מתחילים בשעה שמונה בערך ועד לשעה עשר וחצי היו אומרים את ההגדה ומשוחחים בענייני ההגדה. בשעה אחת עשרה היה אבי כבר ממנהר לאכול כזית המצה, מרור, כורך, כשכל פרט מהווה עבודה נעימה מיוחדת.

דרכים רבות בעבודת ה' היה ניתן ללמוד כשראו והסתכלו היטב איך אבי שותה את ארבע הכוסות ואוכל את כזית המצה והמרור.

בכל העבודות האמורות ראו שגשמיות הגוף איננה תופסת מקום כלל, הוא – הגוף – הנו רק כפועל ומקיים רצון הנפש. וכל זה נעשה בשלווה ובמתינות כזו שהיו מעוררים דרך ארץ של מורא ופחד מתוך אהבה וחיבה פנימית.

פניו הקדושות שהביעו שביעות רצון נרחבת יחד עם אגלי הדמע שזלגו מאליהם בשעת אכילת מרור, היו מרוממים מן הטבע האנושי הרגיל, השתקפו בהם כל היופי והרוממות של "הגברת הצורה על החומר".

(ליקוטי דיבורים [המתורגם ללה"ק] חלק א' עמ' 481, 681-8)

אכילה רוחנית

סדר אכילת האפיקומן אצל הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק [הרש"ב], הן בלילה הראשון שבו דייקו מאד לאכול את האפיקומן לפני חצות הלילה, והן בלילה השני שאכלו לאחר חצות, היה אכילה רוחנית. ראו במוחש איך יהודי הוא למעלה מהרגש הגשמי. לכל אלו שראו את פני קודשו מאירים, היה מורגש כי עסוקים בהרגש האלוקי שבאותה אכילה.

בברכת המזון ובמזיגת כוסו של אליהו היתה מורגשת רוחניות.

האמירה הלבבית בקול של תחנונים באמירת "שפוך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך" – שאינם רוצים לדעת אותך, עוררה את הלב, והמילים "כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו", עוררו דמעות לבביות. אך מיד נשמעה הקריאה הלבבית הפנימית: "לשנה הבאה בירושלים".

(ספר השיחות ה'תש"א [המתורגם ללה"ק] עמ' פ)

מים שלנו – השגה המביאה לביטול

לקט אודות ענין 'מים שלנו' בעבודת ה' 'מים שלנו' – באופן לימוד התורה ובשמיעת דברי חסידות. סגולה למלחמה נגד הנפש הבהמית – התעסקות בהכנת 'מים שלנו'.

'מים שלנו' – שההשגה תפעל ביראת שמים ובמדות טובות

[שח כ"ק אדמו"ר הרש"ב:]

בהמשך המאמר "מים רבים" שכ"ק אדמו"ר [המהר"ש] אמר בשנת תרל"ו, אמר בשבת פרשת ויקרא מאמר המתחיל "אמר רב יהודה, אשה לא תלוש אלא במים שלנו" (פסחים מב, א).

באותו מאמר הסביר אבי את המשמעות של "מים שלנו", הענין בזה שהמים עומדים במקום אחד וזרימת המים נעצרת. טבע המים להתפשט ואילו מים שלנו הם מים כאלה שאינם זורמים ואינם מתפשטים.

מים מובנם גם השגה, ובהשגה שתי דרגות: ישנה השגה המתפשטת וזו כל מציאותה וישנה השגה שאין להתפשטות העיקר אצלה, כי אם העיקר הוא פעולת ההשגה [=התוצאה המעשית].

מים שלנו הם שההשגה תפעל ביראת שמים ובמדות טובות, וכדי שיהיה מצה צריכים למים שלנו, שזהו היסוד של מצה, "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסותא".

השגה המביאה את המשיג לענוה וביטול

ביום שלישי, י' בניסן הייתי ב'יחידות' אצל כ"ק אאמו"ר [המהר"ש], ובאותה הזדמנות אמר לי:

ההבדל בין מצה וחמץ הוא באותיות ה' וח'.

ההבדל בתמונת האותיות ה' וח' הוא בכך שהח' מורכבת משלשה קוים ופתוחה מלמטה. והרמז בעבודה הוא שהאדם שקוע רק בענינים גשמיים.

תמונת האות ה' היא כמו ח' רק זאת שהקו השמאלי קצר קצת ופתוח למעלה. הרמז בעבודה הוא שאמנם האדם שקוע בענינים גשמיים אבל הוא חושב גם אדות תשובה.

חמץ ומצה הם ישות וענוה. חמץ עולה ותופח כמו גס הרוח המתנפח ואילו מצה היא לחם עוני, כמו עניו הרואה תמיד במעלות הזולת ובטל בפני הזולת.

חמץ ומצה נזקקים שניהם למים, בלי מים אי אפשר לעשות עיסה, אלא שעל עיסה אחת פועלים המים ועושים אותה לחמץ ועל עיסה שניה שנעשית מצה.

ישנו אופן בהשגה שעושה את המשיג ל'יש' וגס הרוח וישנו אופן בהשגה העושה את המשיג לעניו ובטל.

ההשגה המביאה לעבודה בפועל בכלל ולתשובה בפרט – היא ההשגה האמתית.

(תרגום מאגרות קודש ח"ג עמ' תפז-ח)

רוצים 'מים שלנו' בלי תנאים

בי"ט כסלו תרס"ג בליובאוויטש, נדחק הקהל לשמוע את הדברים, אמר אז הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב]: ניכר הדבר שרוצים רק לשמוע ("הערן") ולא לחוש ולהרגיש ("דערהערן"), מהגעגועים ניכר באיזו דרגה נמצאים – אם ב'לשמוע' או ב'להרגיש'.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הסביר אז את מאמר הגמרא (פסחים מב, א) "אמר ר"י אשה לא תלוש אלא במים שלנו. דרשה רב מתנה בפפוניא, למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו [=כדיהם] ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא, אמר להו אנא במיא דביתו [=שלנו] (מלשון לינה) [לינה]". בתחלה, כשחשבו ש"מים שלנו" הכוונה למים השייכים לנו – באו כולם, ואילו כשנודע להם שהכוונה למים שלנו הלילה, אין כבר מי שיבוא.

[וביאר הדברים בעבודת ה':]

מים הם תורה. בתחלה כשחשבו שהמים הם שלנו – השייכים לנו [מכבר ו] בלי תנאים, ורק מגיעים לשמוע ("הערן") – באו רבים, ואילו למשמעות של מים שלנו במוכנס –

מים שלנו הלילה, היינו שנדרשת "עבודה" – שצריכים להפסיק את רדיפת המים¹ – על כך כבר אין בנמצא 'כלים'.

(ספר השיחות ה'תש"ג [המתורגם ללה"ק] עמ' קכה)

סגולה לספיקות באמונה – התעסקות ב'מים שלנו'

[משיחת כ"ק אדמו"ר הרש"ב:]

מי שהנפש הבהמית שלו בבליטה באיזה ענינים ופרטים, העצה היעוצה לזה הוא עבודה דמצות מעשיות דוקא, כגון מי שרחמנא ליצלן הנפש הבהמית שלו זורק בו ספיקות באמונה וכהאי גוונא, שבפרטיות היא ההטיה לדחות בפסקנות ענין טוב שאומר לו הזולת, ובכלל[נות] – ה"אשר קרך" של עמלק, שמלאכתו היא להטיל ספיקות בכל הענינים גם הודאיים ביותר, ומה גם בעניני אמונה, 'עמלק' בגימטריא 'ספק'.

והעצה לכל זה הוא העבודה דמצות מעשיות. אמנם אלו שהנפש הבהמית שלהם היא בבליטה באחד מהפרטים הנ"ל או בהדומה לזה, הנה אלו צריכים להניח את עצמם ולהתמסר למצות מעשיות, והוא שצריכים לרדוף אחריהם ולהשיגם, וגם מצות דרבנן אפילו הידור מצוה כו'.

וכמו למשל 'מים שלנו' שיש שמבטלין אותו ומהם שמתביישים לילך, צריך הוא לעשות זאת בהידור ושלא להתבייש כלל וכלל, וזאת תהיה רפואתו, הגם שהוא בדרך סגולה.

(תורת שלום, עמ' 441 – מרשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע)

1. הענין בעבודה ראה אור התורה להצ"צ פ' ויצא סד"ה ושכתי בשלום. המשך מים רבים תרל"ו פק"ל ואילך. ועוד. – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע.

הריקוד שהציל מושבה שלמה

תיאור של ימי ערב פסח וליל הסדר אצל מורנו הבעש"ט, כאשר
קטרוג מרחף באויר.

בעיצומו של ליל הסדר איש ואישה יהודיים ממליצים טוב על
בני-ישראל ויוצאים בריקוד של שמחה. בכך הוסר הקטרוג למעלה.

התלמידים הקדושים נבהלו והתחילו לבכות במר נפשם

ידוע המעשה ממורנו הבעל-שם-טוב נ"ע אשר בשנת תקט"ז או תקי"ז, בהתאסף
החבריא קדישא לחוג את חג הפסח אצל מורנו הבעש"ט נ"ע, הנה שאיבת המים למצת
מצוה בי"ג אחר מנחה היתה בשמחה גדולה. אמנם אחר-כך בשעת בדיקת חמץ היה
מורנו הבעש"ט במרירות עצומה, מה שגרם רוב צער להחבריא קדישא, בידעם מהלך
רוחו הקדוש של הבעש"ט להיות בשמחה, ובפרט בזמן העבודה של קיום מצוה שהיה
שש ושמח, ואז היה במרירות, וסיים הבדיקה במהירות והתבודד בחדרו שעה ארוכה.

בשעה מאוחרת בלילה בחר מנין מתלמידיו הקדושים נ"ע וצוה אותם לסדר תיקון-
חצות בכוונות מיוחדות בחדר הסמוך לחדרו, ואם ירגישו שנשתתק, אזי יפסיקו לאמר
התיקון רק יאמרו תהלים, המזמורים שהורה אותם, בכוונה גדולה, עד שיראו ששבה
נפשו אליו.

התלמידים הקדושים הבינו שעת צרה וקטרוג רחמנא ליצלן היא. על-פי הוראת מורנו
הבעש"ט הלכו לטבול וקיימו ככל אשר צוה עליהם. באמרם סדר התיקון הרגישו שמורנו
הבעש"ט נשתתק, והתחילו מיד באמירת תהלים כמצווה עליהם. בתוך כך נכנס הרה"צ
ר' צבי הסופר והודיע להחבריא הקדושה שמורנו הבעש"ט נ"ע שוכב על הרצפה בלי

שום תנועת חיים. התלמידים הקדושים נבהלו מאד והתחילו לבכות במר נפשם ואמרו המזמורים בבכיות עצומות.

הבוטח אינו רואה שום מבוא ומוצא לישועתו ובוטח בה' לבדו

כשהאיר המזרח ושאר התלמידים הקדושים (לבד המנין הנבחר) באו לבקר בבית מורנו הבעש"ט ונודע להם הדבר, נבהלו מאד ורצו למקוה ועסקו ביחודים וכוונות ההצלה, עד אשר נשמע נשימת רוח חיים ממורנו הבעש"ט. אבל הוא כה נחלש עד שהוכרחו לשאת אותו בכסא לבית הטבילה. כשעלה מהטבילה היו פניו הקדושות לבנות כסיד ועיניו בולטות, וכולם ראו שהוא בעולם אחר לגמרי.

קודם התפלה אמר הבעש"ט לתלמידיו, אשר בתפלה זו יכוונו הכוונות של תפלות ראש השנה, והוא בעצמו עבר לפני התיבה. ובחזרת הש"ץ אמר עננו מה שהבהיל את התלמידים הקדושים ורוחם נפלה, וארכובותיהם דא לדא נקשן מרוב הפחד והצער, כי לא ידעו מה זה, רק הבינו שאירע איזה מאורע גדול.

אחר התפלה אמר הבעש"ט תורה לפני התלמידים. ותוכן הדברים היה בענין מדת הבטחון, שעיקר הבטחון הוא כאשר הבוטח אינו רואה שום מבוא ומוצא לישועתו, והוא בוטח בה' לבדו. וביאר ענין הבטחון כמבואר בחובת הלבבות ואמר אשר חיזוק הבטחון הוא השמחה. הוא צוה להתלמידים שלא יטעמו מאומה כל היום. קודם חצות הלך לטבול והיה בשמחה גדולה, ואח"כ הלך לאפות מצת מצוה.

בתפלת המנחה צוה לתלמידיו עוד הפעם לכוון הכוונות דראש השנה, ואחר-כך בעת אמירת קרבן פסח היה במרירות גדולה, ותפלת ערבית דפסח היתה בדבקות גדולה בלולה במרירות ושמחה, גם עריכת הסדר היה במרירות ודבקות גדולה. התלמידים הקדושים היו מלאי צער ואמרו סדר ההגדה בלחישה ובמרירות.

בכל שנה ושנה היה מנהגו של מורנו הבעש"ט נ"ע להפסיק בשעת אמירת ההגדה בדברי תורה בפירושי מאמרי ההגדה (וכידוע כמה מאמרים וספורים שחזר וספר הוד כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, מה ששמע מרבו מורנו המגיד ממעזריטש נ"ע ומהחברים הישישים שהיו אצל מורנו הבעש"ט נ"ע). לא כן בשעה זו שלא הפסיק כלל. אמירתו את ההגדה אף שהיתה בקול ניגון שמח כרגיל, אבל היה מהול בקול בוכים ותחנונים. הדבר גרם צער גדול להתלמידים הקדושים ממצב רוח רבם ומורם הקדוש בכלל, ובפרט מהעדר דיבוריו, בפירוש סדר ההגדה כרגיל, שהיו תאבים לשמוע פירושי הקדושים.

עיני הבעש"ט עצומות והוא צוחק מאין הפוגות

בעודם עסוקים ושקועים איש איש במחשבותיו והרהוריו, הנה לפתע פתאום שמעו קול צחוק אדיר יוצא מפי קדש מורנו הבעש"ט נ"ע, וישאו עיניהם ויראו והנה פניו הקדושות של הבעש"ט לטהרות כשלהבת קודש, עיניו עצומות והוא צוחק מאין הפוגות.

בין כך פתח הבעש"ט את עיניו הקדושות ואמר בשמחה רבה: "מזל טוב, מזל טוב, ברוך הוא וברוך שמו הגדול הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו, שאפילו "עמו" [ופשוטי העם] הם "ישראל"יקים" [וראויים להיקרא "ישראל"] והם עושים [את המוטל עליהם] יותר טוב מכפי שישראל"יק בעל-שם-טוב עושה" ("אז אפילו עמו זיינען ישראל"קס, און מאכען בעסער, ווי דער ישראל"יק בעל-שם-טוב מאכט").

התלמידים הקדושים לא הבינו דבריו, רק ראו שנעשה שינוי גדול ואור השמחה עיטר אותם. אבל איש מהם לא הרהיב לשאול לסיבת המרירות שהיה מתחלה, ומדוע נעשה פתאום שינוי הגדול הזה ממרירות לשמחה.

טוב לבני ישראל שיתיישבו בכפרים ובישובים שונים

הנה נודע אשר מורנו הבעש"ט נ"ע היה הראשון בדורו להכניס עצמו בטובתן של ישראל בעניני מחיה וכלכלה. כי בעת ההיא, אף שעבר כבר יותר מיוכל שנים משנות הפרעות דשנת ת"ח-ת"ט שנמשכו עד שנת ת"ך, היה עדיין פחד גדול מרחף על ראש ישראל ויגל ישראל מאד.

מורנו הבעש"ט נ"ע בזמן התבודדותו היה סובב בכפרים וישובים שונים, מהם כפרים וישובים אשר קודם שנת ת"ח היה שם מושב של יהודים, ומהם אשר לא היה שם מושב יהודים כלל. בדרך הילוכו התבונן אל מצב יושבי הכפרים, וגם חקר ודרש על טבעם ומהלך רוחם של האדונים בעלי הכפרים וארחות חייהם, ובא לידי מסקנה, אשר טוב הוא שבני ישראל יתיישבו בכפרים ובישובים שונים.

בשלש השנים האחרונות קודם התגלותו, בעת שהיה חליפות כתבים בינו ובין ר' אדם בעל שם נ"ע בענין ההתגלות כמבואר בארוכה במכתבים, אשר הבעש"ט מיאן להתגלות ור' אדם בעל שם מוכיחו עבור זה, הנה בעת ההיא התחיל הבעש"ט נ"ע לעשות תעמולה, לעורר את בני ישראל שיתאחזו בכפרים ובישובים. להיותו בקי במקומות שונים של כפרים וישובים ושמותיהם של בעלי האחוזות, היה הולך מעיר לעיר ומספר בשבחו של כפר פלוני או ישוב פלוני ואשר יושביה הם אנשים ישרים, וגם אדוני האחוזות בעלי יושר המה, ויש אפשרות למשפחה ישראלית להתפרנס שמה בריוח.

תעמולתו זו של רבנו הבעש"ט נ"ע, עשתה פרי רב, כי לפי המצב בעת ההיא, אשר תנאי החיים בעיירות היו קשים מאד, המסחר היה בשפל המצב, והוצאות דירה וצרכי אוכל היו ביוקר, נמצאו מאות משפחות אשר נאותו להתיישב בכפרים ובישובים שונים.

כאשר נתגלה מורנו הבעש"ט נ"ע והכניס עצמו בטובתן של ישראל, היתה ראשית עבודתו להתעסק בהטבת מצב אנשי הישוב (ישובניקעס) חוכרי נהרות, טחנות, בתי מלון וכדומה אצל האדונים בכפרים ובפרשת דרכים, היה מלווה הלוואות למתעסקים בזה עד שיסתדרו, היה נוסע אל האדונים, לטעון עבור אלן שלא שלמו להם דמי חכירה בזמנם, והיה עוסק בפדיון שבויים שהאדונים שמו במאסר, כיון שלא שילמו את השכירות.

ריקוד הזוג על גאולתם של ישראל

אחד מאלו שהיה מחסידי הבעש"ט נ"ע, איש בינוני בלימוד ותמים במעשיו ממארץ עובדין, היה חשוך בנים ר"ל. בערב פסח הזה היה הוא ואשתו עוסקים בהכנות לחג, ובהתקדש ליל החג ישבו שניהם לבדם אל השולחן, הבעל קידש על הכוס כדת ואשתו שתתה גם-כן כוסה, והתחילו לאמר ההגדה.

הבעל סיפר לאשתו כל מה שידע על-דבר הצרות והיסורים שסבלו אבותינו במצרים, וכשהגיע לגזרת כל הבן הילוד געתה האשה בבכי. אמר לה אישה מה את בוכיה, הלא הקב"ה גאל אותנו משם. השיבה האשה, אם הקב"ה היה מזכה אותנו בכך, לא הייתי נוהגת עמו כדרך שהקב"ה מתנהג עם בניו, שגם עתה הם בגלות בין הגויים נדחקים ונלחצים, והאם הגויים הדוחקים ולוחצים אותנו הם טובים וישרים בעיני ה' מישראל. וכה התחילה להמליץ טוב על ישראל, והוסיפה בטענה, הלא כתוב בתורה הקדושה, שבכל עת יזכור לנו זכות אבותינו אברהם יצחק ויעקב.

וכה דיברו ביניהם הבעל ואשתו. הוא מצדיק את הדין, כי צדיק ה' בכל דרכיו, והיא טוענת, אבל איה מידת הרחמים. עד שהגיעו לכוס שני ואחר-כך לכוס שלישי ורביעי. ובהיותם עייפים ויגעיים ומעונים מעבודת היום פעל עליהם היין ששתו עד כי יצאו במחול ורקדו בשמחה רבה.

כאשר טענה האשה להמליץ טוב על ישראל, נעשה רעש למעלה, מליצי יושר עמדו על צידה להמליץ טוב על ישראל, ומלאכי רע התחילו לקטרג.

כשראה מורנו הבעש"ט נ"ע את הרעש שנעשה למעלה, שאלו מהפכים בזכות ואלו כו' נפל במרירות גדולה, כי לא ידע מי יגבר אבל פתאום ראה שנעשה שמחה גדולה למעלה, ובטלו כל הקטרוגים שהיה על מושב אחד ממושבי אחינו בני ישראל, והתחיל לשמוח וצחק מרוב שמחה, שראה איך הבעל ואשתו מרקדים בשמחה רבה על גאולתם של ישראל.

מצות מידת הביטחון הוא רק על עצמו

מורנו הבעש"ט ראה, אשר התלמידים הקדושים מתגעגעים לדעת פשר דבר, ויספר להם, אשר ביום י"ג ניסן נגזרה גזרה קשה על מושב אחד אשר שם כארבע מאות משפחות

מאחינו בני ישראל, אשר ביום א' של פסח (שהיה בשנה ההיא יום ראשון לאידיהן) יכו הנכרים את ישראל, והיה בצער גדול, ועשה מה שעשה כדי לבטל הגזרה ולא עלתה בידו, וכאשר ראה כי עשה הכל ולא פעל, התאמץ במדת הבטחון.

וכשראיתי – סיים הבעש"ט נ"ע את ספורו – אשר כל עבודתנו בהתעוררות רחמים לבטל הגזרה לא הועילה מאומה, נתעוררתי במידת הבטחון.

ויספר להם את אשר ראה, המסופר לעיל מהבעל ואשתו, ויקח את מטפחתו ויניחה על השולחן ויצו לתלמידיו לאחוז בקצה המטפחת ולסגור עיניהם, ומיד ראו כולם את הבעל ואשתו מרקדים בשמחת גאולת ישראל.

הוד כ"ק אדמו"ר הזקן ספר מעשה זה לנכדו הוד כ"ק אאזמו"ר הרב בעל צ"צ נ"ע, כפי ששמעה מפי מורנו המגיד נ"ע, ואמר אשר מורנו הבעש"ט הסביר אז, אשר מצות מדת הבטחון היא רק על עצמו ("אויף זיך"), כשמגיע לאדם איזה צרה ח"ו, הנה על-פי התורה צריך לעשות כל מה שביכולתו, ולבטוח בה' שבודאי יעזור ויושיע. ומשרשי מצוה זו הוא גם כשרואה אדם שאין שום מבוא ומוצא לישועה בעיני בשר, יהיה בטחוננו חזק בה' בכל מיני חיזוק.

אבל כל זה הוא על עצמו ובשרו, אבל להשתמש במידת הבטחון על זולתו – הוא עבירה. אם רואה אדם אשר ח"ו מגיע לאדם איזה צער, ויאמר אשר בודאי יעזור הקב"ה, הוא רע גמור, אלא צריכים להתאמץ בתפלה ובבקשת רחמים עליו.

(אגרות קודש ח"ג עמ' עב ואילך)

ימים אחרונים של חג הפסח

טפח בלבד מקריעת ים סוף!

סיפורים ופנינים אודות הענין הרוחני של קריעת ים סוף; על החידוש שבקריעת ים סוף לגבי יציאת מצרים ועל ההתפעלות הקרירה של משה רבינו; על הרגש ה'עצמות', ועל הצורך להתעלות ולהרגיש את קריעת הים.

"ילד הפונה אל אביו"

בשביעי של פסח תקנ"ו שאל הוד כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק" את סבו הוד כ"ק אדמו"ר הזקן:

בארבעה עשר בניסן בלילה, אור לחמשה עשר, נגלה מלך מלכי המלכים הקב"ה, מדריגת מלכות דאין סוף, וגאל את אבותינו ממצרים. איזו התחדשות היתה בשביעי של פסח בקריעת ים סוף?

ענה לו רבנו הזקן בקיצור ובמשל:

"ה'ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם" שהיה במצרים, הוא כמו אב הפונה אל ילדו ומחבק אותו, ואילו "זה א-לי" שבקריעת ים סוף הוא כמו ילד הפונה אל אביו."

הרבי ענה לסבא בקיצור נמרץ.

ביאור על ענין זה, אמר הרבי לסבא כעבור עשר שנים, בשנת תקס"ו.

הסבא - הוד כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" - הלומד כל אימרה של הרבי בדרך פשוט, רמז, דרוש, סוד - פרד"ס, ומגלה שבעים פנים בכל סדר של פרד"ס, מתעכב רבות על ההבדל שבין מדריגת האמונה שבמצרים, ש'ויאמן העם ויקדו וישתחוו', לבין האמונה שבקריעת הים ש'ויאמינו בד' ובמשה עבדו', ובכוח אמונה זו קפצו לים.

(תרגום מספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמ' 07)

התפעלות קריירה

...ויסוד דבר זה הוא אשר זכינו לשמוע מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. אשר סיפר מעשה מכ"ק אאמו"ר הרה"ק הצ"צ זצוקללה"ה זי"ע, אשר פעם אחת בשביעי של פסח בעת הקידוש דיבר הרבה במעלת ישראל בעת קריעת ים סוף, ודבר בארוכה בזה (והענין נרשם בסדר הדרושים), וסוף דברי קדשו הי' (כן הי' לשון הסיפור):

ד[בני] ישראל בעת קריעת ים סוף היו במדריגת משה רבינו, ד'אז ישיר משה ובני ישראל' כאחד. דאז ישיר. אז י"שיר - היו"ד שאצל כל יהודי שרה, וכשהיו"ד שרה אזי במילא משה ובני ישראל במדריגה אחת.

ושאל אחד מכ"ק בניו הצדיקים [של הצמח צדק] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע - ומה עשה משה רבינו אז? "הנך שואל מה עשה משה רבינו? למשה רבינו היתה התפעלות קריירה", השיבו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

(אגרות קודש ח"א עמ' תקנט)

"וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ויראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

בני ישראל בשעבוד מצרים היו מלאים במצרים וגבולים של שעבוד הגלות, ולא היו להם מוח ולב לשמוע למה ששבט לוי בכלל ואהרן ומשה בפרט, מדברים אליהם דברי השגה והסבר באלקות, אלא שהיו בתוקף של אמונה פשוטה.

האמונה הפשוטה של בני ישראל במצרים עוררה בהם את המסירה והנתינה לאלקות, שכולם, גם היגעים והנרדפים מהשעבוד המר היו נבדלים מהמצריים, והם - בני ישראל - נשאו בתוקף מסירות נפשי בשמות יהודיים, בלשון יהודית ובבגדים של יהודים.

ולכן זכו כל בני ישראל להכיר את היד הגדולה, שבקריעת ים סוף ראו כל בני ישראל עצמות אין סוף וכולם היו חדורים באלקות.

משה רבנו שבגופו למטה היה אור האצילות העליון, חכמה דאצילות, הוא כלי רחב. חכמה היא התפעלות קריירה, שענינה, שהיא מכלה, והרגש הכליון הוא בחיים הנצחיים של עצמות אין סוף ברוך הוא.

(ספר השיחות [המתורגם] תש"א עמ' פ-פא)

מרחק של טפח מקריעת ים סוף

בשביעי של פסח תרע"ד אמר לי אאמו"ר: אם היו נמצאים במרחק 5 קילומטר מקריעת

ים סוף, כמה היו נמשכים ללכת לשם, ומכל שכן שרק טפח אחד זה למעלה מאתנו, באם מתעלים טפח אחד למעלה, הרי אפשר לראות זאת. באמת כל הדברים ישנם, אלא שחרשים וסומים, וכי בגלל זה אין הענין כן?!

(ספר השיחות תרח"ץ ע' 272)

קריעת הים העצמי

כשישב החסיד ר' הלל [מפאריטש נ"ע] אצל כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" בשביעי של פסח [בחיי חותנו הרבי האמצעי], אמר ה"צמח צדק": מהו קריעת ים סוף, על כל יהודי לקרוע את הים העצמי שלו. וחזר לפני ר' הלל על המאמר "והניף" [שב"לקוטי תורה"] ששמע מרבנו הזקן,

ואחר כך אמר ה"צמח צדק": על כל אחד לקרוע את ים המחשבות שלו, כל מחשבותיו אשר לא להוי' המה, וללכת בחרבה, וה"צמח צדק" שקע בדביקות ור' הלל הרגיש כי לא יוכל לקבל יותר...

(ספר השיחות תרצ"ז ע' 232)

'הרגש העצמות'

לפני קריעת ים סוף היתה יציאת מצרים, והיא היציאה ממצרים וגבולים. בעבודה היא היציאה מהרגילות שהאדם מורגל בה, ולאחרי זה בא ענין קריעת ים סוף והוא הרגש העצמות. כלומר, כשהולכים ברחוב ורואים שמים וארץ, מרגישים שבריאה כזו, רק בכוח עצמות אין סוף ברוך הוא לברוא. הרגשה כזו יכולה להיות למי שעובד על עצמו ומגיע לנטישת הרגילות. היציאה מהרגילות היא עבודה של מסירות נפש, וכל יהודי יש לו הכוח על כך, אלא שצריכים לרצות לעשות דבר זה בפועל, לא לצאת ידי חובה בכך שיש לו דבר זה בכוח.

(לקוטי דבורים ע' 226)

ציור של קריעת ים סוף

פעם היה אאמו"ר [הרשב"ב] באחד המקומות אוסף של ציורים נאים, והי' שם גם ציור של קריעת ים סוף, והביט והסתכל אאמו"ר בזה כשעה ושתיים וזלגו דמעות מעיניו.

בהיותי שם עם מר ברנשטיין חקרנו סבת הדמעות, ונשאר, כי כמו שהנשמה בהיותה למעלה אף כי רואה אלקות במוחש בכל זה בירידתה למטה הנה נתוסף בה ביותר מצד הראי' במוחש בעולם הזה, כן פעל עליו הציור להיות זה הראי' במוחש מקריעת ים סוף וזלגו דמעות מהתשוקה.

...בשנת תרמ"ז היינו ביאלטה [נאות דשא], אצלנו היה סידור צאינה וראינה וחומש בתרגום אשכנזי ושם יש ציורים, וראיתי הציור מקריעת ים סוף, ציור אנשים גדולים וילדים קטנים אוחזים בכנפי בגדיהם של הגדולים.

ושאלתי מאמו"ר אחר כי הי' נס כזה למה יראו הקטנים? והשיב: "זוהי הוראה, שעל הקטן להחזיק בגדול, ועליו לרצות להיות בעצמו גדול, ובאם לאו נותר הוא קטן, ואין זו תכלית להישאר קטן".

(ספר השיחות תרח"ץ ע' 172-3)

שירת הים – הניגון שניגנו בקריעת ים סוף אינו ידוע, אולם ברור הדבר, שהיה זה ניגון לבבי, ניגון שמח.

(ספר השיחות תרח"ץ ע' 372)

